

Pas mé beránky

Převod materiálu
Tomáš Trusina
Pořadí v lekci
36

Téma

Kristus pověruje být pastýřem i v těžké době

Cíl

- Děti poznají, že pastýřský úkol dostáváme všichni. Nejsme jen ovce. A dává nám ho Kristus.
 - Děti si uvědomí, že oddanost Kristu něco stojí a platí i v dobách zlých.
 - Děti zakusí, že pásť beránky je potřeba i ve velice nesnadné a temné době. S Kristem neutíkáme z dějin.
-

Pro učitele

Biblický text: J 21,15–23

Výkladové poznámky

Miluješ mne? Je otázka po vyznání. V pozadí je přikázání „Milovat budeš Pána Boha svého z celého srdce svého“ (Dt 6,5), přičemž v evangeliu podle Jana je objektem této celostnné oddanosti Ježíš (viz J 14,15 „Milujete-li mne, přikázání mých ostřehejte“, srvn. též J 14,21;23n). Láska k Ježíši znamená následovat a s porozuměním, vhladem i poslušností tvořivě rozvíjet jeho slova a základní důrazy jeho působení. Vždyť on sám miloval ty své až do konce, do smrti na kříži (J 13,1; 19,26). Otázka „Miluješ mne?“ tedy znamená „Máš bytostně odpovídající vztah k mým činům a slovům?“

Mít rád (jak odpovídá Petr) je u Jana zastřešeno užíváno o „lásce svatě“ (12,25; 15,19). Nemá tedy tak hluboký a odevzdaný rozměr jako Ježíšova otázka.

Beránek u Jana není jen bezmocný závislý tvor, ale vystihuje i polohu Ježíšovy služby v tomto světě (viz J 1,29), bezbrannost kristovské existence. Pásť beránky tedy znamená zastávat se těch, na něž dopadají rizika této bezbranné existence a kdo jsou jako následovníci Kristovi v tomto světě rovněž šikanováni a z nich vyštípáváni.

Trojí Ježíšova otázka přivedla Petra k „zarmoucení“ (v. 17). Není to smutek nad tím, že mu Vzkříšený Pán nedověruje, spíše jde o rozpoznání vlastní nehodnosti, nesamozřejmějnosti lásky Kristovy a vyznání předevelikonočního trojího zapření (J 13,38 a 18,17. 25. 27 — pozor, u Jana nestojí všechna Petrova zapření úplně pohromadě.) Petrovi dochází, že Vzkříšený ho nepověruje ani jako vyznavařského přeborníka, ani jako zasloužilého funkcionáře, ale jako postavu, které právě v nejkritičtější chvíli prokázala svou uřednickou křehkost a nepoužitelnost.

Až zestárneš odkazuje na konec Petrova života a zároveň na budoucnost života předevelikonoční křesťanské obce. „Vztáhnout ruce“ tu není gesto síly, ale spíše bezbrannosti, vydanosti napospas silnějšímu okolnostem. Kristovo slovo tu míří do situace pronásledování.

Tři slova předznamená, jakou smrtí oslaví Boha (v. 19). Sloveso „semaino“ (poznámenat, dát znamení) se v Janově evangeliu vztahuje výhradně k Ježíšovu kříži (Mt 12,32–33; 18,32) jako znamení, jež neoddlitelně souvisí s jeho posláním. Petr tedy slyší, že na sebe vezme kříž smrti Kristovy. Teprve po Velikonocích a na stará kolena pozná, co to znamená doopravdy následovat.

Následuj mne. I obrátiv se Petr — po výzvě k následování následuje Petrovo obrácení na cestu za Ježíšem. Když po ní vykročí, spatří, že už tam je milovaný učedník. **Spojení výzvy k následování a obrácení** upomíná na scénu Petrova vyznání u Marka, resp. Matouše (Mk 8,29, Mt 16,16), při níž ovšem záhy vyjde najevo, že Petr vlastně vůbec nerozumí Ježíšovu cestu kříže. U Lukáše zaznívá Kristovo slovo při poslední večeři, kterým slibuje Petrovi, že i když zapře, bude mu umožněno obrácení na Ježíšovu cestu (Lk 22,31–32). Na tuto linii, která posunuje Petrovo obrácení stále blíže k Velikonocím, Jan navazuje, ovšem podle něj Petra obrací na cestu následování Ukřižovaného až Vzkříšený Pán po Velikonocích. (srov. J 13,34)

Evangelista tak po velikonocní církvi předestírá její cestu jako cestu kříže. Je to ovšem cesta v tomto světě a jeho dějinách a různých protivenstvích Kristem proslapaná. A neoddlitelně k ní patří pastýřské nasazení a solidarita, k níž byl právě povolán Petr.

Úskalí

Láska ve smyslu milování Krista tu není méně jako emoce, ale jako věrná a tvořivá oddanost a ochota nasadit se pro druhé. Nejde v žádném případě o vypjatou barokní emocionalitu, nábožnou zamilovanost apod. Milovat Ježíše neznamena sentimentální cit ani nějaký křesťanský kýš. Je to postoj víry zaujaté na nejvyšší možnou míru vůči Kristovou a skutečující ji v konkrétních konfliktních situacích.

Situace pronásledování, do níž tento text míří, je dnes už po více než generaci neznámou zkušeností. Dříve však vídí, co je to např. šikana, znají i posměch na adresu menšin, ponižování těch, kdo si o to jakoby koledují svou bezbranností, neúspěšností apod.

Práce se starším a stědním školním věkem míří právě do této syrovosti života. Děrazy a nasměrování textu nechceme rozvíjet jen v souvislosti s pronásledováním křesťanů. Jde o to, jak se správně pastýřsky postavit k šikaně a ponižování páchaných na komkoli dalším. Tak osvědčujeme kristovské pastýřství.

Pro učitele

Předškoláci

Paseme ovečky (akce a rozhovor)

Připravíme si obrázky oveček a beránků. Mohou být různé velikosti, malé, velké, krásné bílé, ušmudlané, tlusté, hubené, beránci i ovce, poslušně vedené i tvrdohlavé.

Ovce schováme a děti je hledají, dokud je všechny nenajdou.

Pak se s nimi bavíme:

Je to potřeba, hledat ovečky, aby se ani jedna neztratila?

Stojí to za to, vynaložit tolik námahy i pro ušmudlanou?

Vzpuřného berana? Aťd?

Pointa je v tom, že stojí, protože všechny jsou Kristovy.

Takhle to pověď! Ježíš Petrovi (poté, co s ním a dalšími posnídal u ohně rybu a chleba).

Pomůcky: Ověky z papíru, kopírované podle Flanelografu I. a II, vystřižené z časopisu. Inspiraci najdete na googlu, zadejte do vyhledávání „ověka“ a „obrázky“.

Mladší školní děti

Pro mladší školní věk navrhujeme „janovskou“ motivaci, tedy příběh z doby evangelistovy, formulovaný tak, aby připomněl zkušenosti, které děti mohou znát také. Účelem je v tomto příběhu udržet propojenost s touto motivací úvodu a svta evangelijního vyprávění.

Není ovšem vůbec od věci, zeptat se dětí, mají-li ve svém okolí zkušenost se šikanou, posmíváním, ponižováním. Je těžké tomu vzdorovat — i když to nedopadá na mě. Vydělit se z většiny? Co k tomu může pomoci? Myslíte, že nám k tomu může něco říct i Ježíš? (V tom příběhu musíte na závěr upozornit, že úkol pást ovce znamená právě zastávat se šikanovaných, ponižovaných, posmívaných.)

Za Janem přišly toho dne děti zase s ořima navrch hlavy.

„Představ si, Jane, kluci z římské tvrti tady Ábela honili, házeli po něm kamení a chtěli ho nahnat do řeky! Že je přý špinavej křesťan, ať se umeje!“

„Opravdu, Abeli?“ zatvářil se starostlivě Jan.

„Opravdu,“ řekl vyplašeně Abel. „Připadal jsem si, jako když smečka zdivočelých psů honí nějakého beránka... Ale víš Jane, co bylo nejhorší? Představ si, před domem stál Petr, a vůbec mi nepomohl...! Zalezl honem dovnitř a zabouchl mi vrata před nosem!“

„A to se vytahuje, že má stejné jméno jako v dce celé církve!“ přisadily si pobouřené ostatní děti.

Janova tvář byla v té chvíli ještě starostlivější. Chvilí přemýšlel a pak se mu najednou rozzářily oči:

Poslouchejte, pamatujete si ještě, jak hladové a vyčerpané uředníky pozval jejich a náš Pán, aby si sedli kolem ohně — a jak vzal chleba a vzdal díky — a pokrm každého podělil chlebem i rybou?

Tak poslouchejte, jak to bylo dál.

Když bylo po jídle, zavolal si Ježíš Šimona Petra: „Co myslíš, Šimone! Miluješ mě víc a líp, než tady ostatní uředníci?“

Byla to zvláštní, otázka, taková zkoumavá (však v ní zní jedno zcela zvláštní přikázání milovat budeš Pána Boha svého z celého srdce svého...), ale Petr nad ní moc nepřemýšlel a rovnou vyhrkl: „To víš, že jo.“

Jako kdyby zas o tolik nešlo...

A Ježíš mu na to pověď! „Tak budeš v tom mém zástupu pastýřem. Budeš se starat tady o ty mé bezbranné beránky.“

Za chvíli se zeptal Petra znova: „Šimone, opravdu mě miluješ z celého srdce svého, celou silou, celým životem?“

A Petr zas bez velkého přemýšlení: „Jasně, že jo.“

A Ježíš na to: „Tak budeš v tom mém zástupu pastýřem. Budeš se starat o mé ovce.“

A zeptal se ho poté: „Šimone, máš mě teda rád, jo?“

Ale te? to zn?lo, jako kdyby se po t?ch Petrových nedbalých odpov?dích trochu opi?il.

Vtom to Šimonu Petrovi docvaklo:

Vždy? t?ikrát se mne ptali, když zatkli Ježíše! Ptali se mne, zda pat?ím k jeho p?átel?m — a já jsem t?ikrát svého Pána zap?el! Ne?ekl jsem, že ho miluji až na smrt. Tvrdil jsem, že ho neznám a nepat?ím k n?mu!

Vždy? v té mé lásce a oddanosti je p?kn? hluboká trhlina!

Bylo mu to líto a zároveň v?d?l — s tímhle zap?ením se za žádné „to víš, že jo“ neschovám!

A odpov?d?l Ježíšovi: „Ty, Pane, moc dobře víš, co jsem za? a jak jsem se zachoval, když t? zatkli a posmívali se ti. Ale taky víš, že mi na tob? doopravdy záleží...“

A Ježíš mu na to ?íká: „Prožili jste si, jaké to je, když jsou ovce bez pastý?e. Te? už ale víš, že jsem zvít?zil. I nad tou zradou — i nad nep?átelstvím a ponižováním — i nad smrtí.

A tak se te? jako pastý? starej o všechny mé ohrožené nebo zatoulané ovce i beránky.“

„A nemysli si, Pet?e,“ pokračoval Ježíš, „že jste si t?žké ?asy odbyli, když mne zatýkali, soudili.

Nesnášenlivost, posm?ch mohou p?ijít kdykoli — a taky p?ijdou.

Ale ty mne následuj. Vzpome? si, že jsem p?ed nenávistí, posm?chem a nespravedlností neuhýbal a neutíkal.

Te? p?jdeš v mých stopách.

Tak se staneš správným pastý?em pro ohrožené ovce a beránky.

A vždycky si p?itom p?ipome?, že já jsem ti tuhle cestu prošlapal. Že po ní nejdeš sám.“

(M?žete pak s d?tmi hovo?it o tom, co p?íb?h asi ud?lal s Abelem, s Petrem a dalšími d?tmi.)

Starší školní d?ti

Jde o práci s „kontrastním textem“, román pracuje v?dom? s naším oddílem, ovšem hlavní postava roli pastý?e spíše odmítá, ostýchá se jí. Nejd?íve jako pastý? jedná, když se p?i kriketovém zápase zastane t?žce šikanovaného spolužáka, teprve pak se s touto rolí a posláním ztotožní.

Otázky k rozhovoru slouží k tomu, aby vynikla role pastý?ství práv? v t?žké dob?. A kontrast mezi Robertem a apoštolem Petrem zároveň poukáže na úskalí pastý?ství, pokud je pojímáno jako církevní funkce.

Nep?eskakujte lí?ení prost?edí, kde se d?j odehrává. Tíživost tmy a p?ístavní periferie evokuje tíživou realitu tohoto sv?ta a v p?ípad? hlavní postavy dobu nastupujícího nacismu.

Pracovat s p?íb?hem doporu?ujeme podle následující osnovy. V p?ípad?, že nemáte aktivní skupinu, m?žete postupovat trochu pasivn?ji: P?e?tete nejprve biblický p?íb?h, pak d?ti seznámíte s kontextem románu a p?e?tete jim citovaný úryvek. Necháte tak vyznít jeho p?sobivou atmosféru.

P?e?t?te d?tem následující úryvek z románu H. Bölla, Biliár o p?l desáté.

Scéna následuje poté, co jeden z hlavních hrdin? Robert Fahmel p?i školním zápase v kriketu odpálkoval mí? tak daleko, že ho nešlo najít.

Udělal to ovšem proto, aby ostatní pěstali mířem zraňovat jeho spolužáka Schrellu. Pro ho krutě šikanují a jaká je jeho úloha, objasňuje pokračování.

(V šatně po zápase si Robert říká:)

Pro jen to Schrellovi dělají, pro mu nastavili nohu, když šel o pěstávce ze schodů; narazil hlavou o kovovou hranu schodů, drát od brýlí se mu zaryl do ucha a tlocviká Wackes přišel ze sborovny se skřínkou první pomoci bříčků. Nettlinger mu pak s posměšným výrazem v obličeji přidržoval náplast, aby ji mohl ustáhnout; přepadávali Schrellu cestou ze školy, zatáhli ho do domu, ztloukli ho mezi kbelíky s odpadky a kořárky, shodili ho z temných schodů do sklepa, kde dlouho ležet se zlomenou rukou; ve smradu z uhlí, klíčících brambor, mezi uprášenými sklenicemi od zavaženin. Jen málo bylo těch, kdo se toho nezúčastňovali...

Bylo mu trapné být se Schrellou o samotě, přijmout dík z jeho chladných očí, příliš chladných, než aby mohly nenávidět; nic než nepatrné mrknutí, letmý úsměv osvoboditeli, který odpálil míř; odpověděl taky úsměvem, taky letmo, obrátil se ke skřínce, vzal šaty, chtěl se mu rychle zmizet.

Schrella tu děpěl, mžoural do pološera, ramena zimomřivě přitažená k tělu, nedalo se to už oddalovat; ještě jednou překontrolovat kravatu, naposled uhladit límec sportovní košile, ještě jednou zastržit tkaničky do bot, přepočítat v peněžence peníze na zpáteční cestu; už se vracejí první chlapci ze sprch, hovoří „o tom míř, co Robert vypálil“.

„Přijdem spolu?“

„Ano.“

Beze slova šli vedle sebe po hrázi, která se zvedala nad nízkými vrstvami mlhy, jako by vedla přes řeku; lodní sirény, červená světla, na signálních koších zelená; nad lodníci vylétaly do vzduchu červené jiskry, kreslily do šera obrazce; beze slova došli k mostu, vystoupili ztemnělým přechodem, kde byly do červeného pískovce vryty a zvěněly touhy chlapců vracejících se z koupání; dunění nákladního vlaku na most je na další minuty osvobodilo od nutnosti promluvit, na západní břeh vyváželi strusku; světla posunová se komíhala, hvězdy písálek dirigovaly vlak, který se posunoval zpátky na pravou kolej, dole v mlze klouzaly lodi k severu, trubení sirén varovalo před nebezpečím smrti, toužebně znělo nad vodou; hluky, které našťstí znemožňovaly rozhovor.

(Robert pokračuje ve vzpomínce:)

„Pojď,“ řekl Schrella, „tamhle jdou, neslyšíš?“ Uslyšel jsem je, chodník se už otáčil jejich kroky, povídali si, kam odjedou zanedlouho na prázdniny.

Za chvilu bylo snadnější se zeptat:

„Pro to,“ zeptal jsem se, „pro to? Jsi Žid?“

„Ne.“

„Tak co jsi?“

„Jsme Beránci,“ řekl Schrella, přísahali jsme, že se nikdy ani nedotkneme *Bůvolí svátosti*.

„Beránci.“ Měl jsem strach z toho slova. „To je nějaká sekta?“ zeptal jsem se.

„Něco takového.“

„Ne strana?“

„Ne.“

„To já bych nemohl,“ řekl jsem, „já bych nemohl být Beránkem.“

„Ty chceš ochutnat *B?volí svátost?*“

„Ne,“ řekl jsem.

„Jsou i pastýři,“ řekl, „kteří neopouští stáda.“

„Rychle,“ řekl jsem, „rychle, jsou už moc blízko.“

Sešli jsme dolů tmavým průchodem na západní straně, ještě jsem na okamžik zaváhal, když jsme se dostali na silnici; já měl jít doprava, Schrella vlevo, nakonec jsem se však dal s ním nalevo cestou proplétající se mezi ohradami, sklady uhlí a rodinnými zahrádkami směrem k městu. Zastavili jsme se za prvním zákrutem, ponořeni do mlhového prouku, pozorovali jsme stíny spolužáků, které se pohybovaly nad zábradlím mostu jako siluety, naslouchali jsme hluku jejich kroků, jejich hlasů, jak sestupovali po schodech průchodem, dunivé ozvěny okovaných bot, a jeden hlas zavolal: „Nettlingere, Nettlinger, počkej.“ Nettlingerův silný hlas vrhl přes řeku divokou ozvěnu, která se roztáhla o mostní pilíř, vrátila se k nám, ztratila se kdesi mezi zahradami a skladišti za námi. Nettlingerův hlas volal: „Kdepak je ten náš Beránek a jeho Pastýř?“ Těšící se smích nás zasypal jako štěpy.

„Slyšels?“ zeptal se Schrella.

„Ano,“ řekl jsem, „Beránek a Pastýř.“

Pokračujte rozhovorem:

Jaký máte z celé vylišení situace pocit? (*Nechte děti, aby se vyjádřily, nemusíte jim v této chvíli prozrazovat, že scéna pochází z nacistického Německa.*)

Co přimělo Roberta, aby se stal „pastýřem“? Stál o to dopředu? V kterou chvíli toto poslání přijal?

Proč se asi nechce bavit o tom, co při kriketovém zápase udělal?

Vyprávění se odehrává v Německu r. 1935. Co by asi tak mohla být „B?volí svátost“?

(*B?vol je tu protikladem beránka, symbol násilí páchaného na slabších a přizpůsobivosti tomuto násilí.*)

Znáte někoho, kdo rád nosí okované boty?

Pak můžete přejít oddíl o povolání Petra (J 21,15–22).

Myslíte, že Petr stál o to být pastýřem? Tušil dopředu, že se to týká i nebezpečných situací? Prožil už sám nějakou nebezpečnou situaci? A jak v ní dopadl? Myslíte, že se dokáže zastat svých ohrožených bratrů? Kde se odehrává závěr románu a kde evangelijní vyprávění (býh Genezaretského jezera)? Které místo je v té chvíli nebezpečnější?

Přesah

Můžete připomenout starokřesťanskou legendu, podle níž v době Neronova pronásledování křesťanů přespával apoštol Petra jeho stoupenci, aby odešel z Jericha do bezpečí. Cestou potkal Krista, ubírajícího se do města, a překvapeně se ho ptá: „Quo vadis, Domine?“ (Kam kráčíš, Pane?) Kristus odpovídá: „Když ty opouštíš můj lid (mé ovce a beránky), jdu do Jericha, aby mě ukřižovali podruhé.“ Poté se Petr obrací nazpět a později umírá na kříži stejně jako jeho Pán. Z pokory však, aby Ježíše nenapodoboval, si Petr vyprosí, aby jej ukřižoval.

ižovali hlavou dol?.

Víte, že Kristovo slovo Petrovi o tom, že ho jiný povede, kam nechce, bývalo citováno p?i vzpomínce na lidi, kte?í byli zav?eni ?i popraveni za války?

(Vyjad?ovalo, že se jim do odboje ?i odporu proti okupant?m necht?lo, když však nastala situace, ve které mohli projevit odpor, rozum?li tomu tak, že je k odporu vyzývá Kristus.)

Liturgie

Písn?

Bu? Bohu všechny chvála ?est (EZ 660); H?íchy (SV 79); Kde Pane jsi? (SV 143); Když tys mne, Ot?e, miloval (EZ 474); Do zem? se skrývá (EZ 662); Ježíši Kriste, pastý?i náš (BTS 35)

Biblický text k zapamatování

Starejte se jako pastý?i o Boží stádce u vás, ne jako páni nad t?mi, kdo jsou vám sv??eni, ale bu?te jim p?íkladem. (1 Pt 5,2a.3)

To je mé p?íkázání, abyste se milovali navzájem, jako jsem já miloval vás. Nikdo nemá v?tší lásku než ten, kdo položí život za své p?átele. (J 15,12–13)

Rituál

[Na plakátu](#) spo?en? hledejte obrázek, který symbolizuje dnešní vypráv?ní.

Zapalte sví?ku jako znamení sv?tla, chy?te se kolem dokola za ruce a opakujte ?i zpívejte refrén „Ty jsi hoden žehnání a chvály, tvoji moc a sílu slavíme. Před tebou se Pane Kriste, Král? králi, dobrovoln? skláníme.“ (SV 215, EZ 632)

Na za?átku setkání m?žete recitovat úvod Janova Prologu (J 1,1): Na po?átku bylo Slovo, to Slovo bylo u Boha, to Slovo byl B?h.

Okénko do bohoslužeb

M?žete p?e?íst „janovskou motivaci“ k vypráv?ní pro mladší školní v?k (šikanovali Abela a Petr se ho nezastal) a pak se zeptat, jestli n?koho z dosp?lých napadá, o ?em asi dnes budeme d?tem v ned?lní škole vypráv?t. N?koho možná napadne Petrovo zap?ení, n?koho jiné oddíly — m?žete to pak d?tem dle pot?eby v p?íhodnou chvíli p?ipomenout.

Modlitba

Jsi dobrým Pastý?em, Pane Ježíši Kriste, pro Petra i pro nás. Ty jsi se zastal nás. A my od tebe ?erpáme sílu zastávat se našich ohrožených bližních. P?ipome? nám to, práv? až bude n?kdo vedle nás v ohrožení. Amen.

Odkaz na píse?

[Bu? Bohu všechna chvála, ?est a požehnání](#)

[H?íchy tvý t? jednou doženou](#)

[Kde, Pane, jsi \(SV143\)](#)

[Když tys m?, Ot?e, miloval \(EZ474\)](#)

[Ost?í jarních stébel zemi prorází](#)

[Ježíši Kriste, Pastýři náš \(BTS35\)](#)

Cílová skupina

[Předškolní](#)

[Mladší školní](#)

[Starší školní](#)

Katechetické cykly

[Dál pŕece nejdeme sami IV \(s apořtoly, s Janem a celou církví\)](#)

Biblický odkaz (kat)

[Jan 21,15–23](#)